

Broedvogelinventarisatie Caprera/Schapenduinen 1996

Pim de Nobel & Hans Groot

Inleiding

Op verzoek van de beheerder van de landgoederen Caprera en Schapenduinen zijn de broedvogels in 1996 nogmaals geïnventariseerd. De beschrijving van het onderzoeksgebied en de werkwijze is grotendeels overgenomen uit het verslag over de inventarisatie van 1991 (de Nobel, 1992). Nieuw is dat de landgoederen deel uitmaken van het in november 1995 opgerichte Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Onderzoeksgebied

Het geïnventariseerde terrein is 10 ha groot. Het gebied ligt aan de oostzijde van de Brederodelaan, tegenover het Meertje van Caprera in de gemeente Bloemendaal. De zuid- en noordgrens worden respectievelijk gevormd door de Krullenlaan en de bebouwing langs de Cornelis Schulzlaan. De oostgrens wordt gemarkeerd door een takkenwal, die de afscheiding vormt met het grotere, doordeweeks vrij toegankelijke landgoed Schapenduinen. Het geïnventariseerde gebied is niet vrij toegankelijk en heeft sinds 1990 de status van "Vrij Vogelreservaat".

Op grond van de vegetatiestructuur is het terrein in twee even grote delen op te splitsen. Een zuidelijk deel met een dichte, opgaande vegetatie (doorgesloten eikenhakhout, 45 à 55 jaar geleden voor het laatst teruggezet) dat hoort bij Caprera. Het noordelijk deel behoort tot Schapenduinen en heeft een open, parkachtige structuur (gazons met verspreide, oude boomgroepen). Door het hele terrein kronkelen een aantal onverharde paden en het noordelijk deel kent tevens een beukenlaan, een droogstaande greppel en, op de grens met het zuidelijk deel, een in 1996 uitgegraven paddenpoel. Twee landhuizen, een voormalige boswachterswoning, een schuur en enkele kleine bouwsels vormen tezamen de enige bebouwing.

Methode

Er is geïnventariseerd volgens de methode van de uitgebreide territoriumkartering (zie tabel 1 voor het bezoekschema):

- tijdens ieder bezoek zijn alle territoriumindicerende waarnemingen ingetekend op een veldkaart, de dagkaart
- na thuiskomst zijn de waarnemingen van de dagkaart per soort overgezet op andere (veld)kaarten, de soortkaarten
- na afloop van het broedseizoen zijn de soortkaarten geïnterpreteerd volgens vaste criteria

De interpretatie vond plaats aan de hand van de criteria genoemd in de handleiding behorende bij het Broedvogel Monitoring Project van SOVON (van Dijk, 1996).

Tabel 1. Bezoekschema van de broedvogelinventarisatie van Caprera/ Schapenduinen, 1996.

datum	tijd	neerslag	bewolking	wind (B)	temp. (°C)
16 - 3	6:25 - 7:25	geen	8/8	O 4	5
30 - 3	6:50 - 7:00	hagel	6/8	NW 4	5
7 - 4	6:30 - 7:15	geen	8/8	- 0	5
19 - 4	20:45 - 21:45	geen	-	--	12
27 - 4	6:10 - 6:55	geen	mist	- 0	6
18 - 5	5:25 - 6:45	geen	8/8	N 1	10
1 - 6	4:45 - 5:50	geen	8/8	ZW 4	12
7 - 6	21:00 - 22:25	geen	0/8	- 0	25
29 - 6	5:10 - 5:55	regen	8/8	NW 6	8

Resultaten en discussie

Tabel 2 geeft een opsomming van de aantallen vastgestelde territoria in 1991 en in 1996. De aantallen zijn ook te lezen als dichtheden per 10 hectare.

In vergelijking met de resultaten van 1991 is de broedvogelbevolking toegenomen, zowel in aantal territoria als in aantal soorten. In 1996 zijn Wilde

Eend, Houtsnip, Holenduif, Koekoek, Goudhaantje, Staartmees, Ekster en Zwarte Kraai als nieuwkomer vastgesteld. Ten opzichte van 1991 ontbraken slechts drie soorten: Sperwer, Tuinfluiter en Wielewaal.

De opvallende toename in het totaal aantal territoria, ruim 140%, betrof zowel standvogels (bijv. Pimpel- en Koolmees), als deeltrekkers (bijv. Merel en Goudhaantje) en wegtrekkers (bijv. Tjiftjaf). Bovendien was de winter van 1995-'96 strenger dan die van 1990-'91, zodat het winterweer geen rol lijkt te spelen. Mogelijkerwijs wordt de vastgestelde vooruitgang verklaard door een voortgaande ontwikkeling (van de structuur) van de vegetatie. Een bos met een rijke onderbegroeiing van kruiden en struiken en een gevarieerd bomenbestand (o.a. dood hout), kan nu eenmaal meer vogels voeden en huisvesten dan een minder natuurlijk bos.

Van de nieuwkomers zijn Wilde Eend, Houtsnip en Goudhaantje een aparte vermelding waard. Een koppel Wilde Eenden verbleef op 30 maart en 7 en 19 april nabij de in 1996 uitgediepte paddenpoel, maar nestelen werd niet vastgesteld. Tijdens beide avondbezoeken werden baltende Houtsnippen waargenomen. De Houtsnip is, evenals de Wilde Eend, een grondbroeder (op 19 april werd een vogel van de grond opgestoten). Alhoewel een karakteristieke vogel van naaldbos, nemen Goudhaantjes ook genoeg met loofbos met enig naaldhout (Teixeira, 1979). Zingende Goudhaantjes werden gehoord op 27 april in het noordelijk deel (twee tegen elkaar op zingende vogels), en op 18 mei en 1 juni in het zuidelijk deel (tweemaal één zingend exemplaar).

Vermeldenswaardig is verder de aanwezigheid van drie Buizerden op 16 maart, een Sperwer op 30 maart en 7 april, en het regelmatig voorkomen van Eekhoorn en Haas.

Tabel 2. Aantal territoria in *Caprera/Schapenduinen* (10 ha) in 1991 en 1996.

Soort	1991	1996	Soort	1991	1996
Wilde Eend	0	1	Goudhaantje	0	3
Sperwer	1	0	Staartmees	0	1
Houtsnip	0	1	Glanskop	3	2
Holenduif	0	1	Pimpelmees	4	11
Houtduif	8	5	Koolmees	4	9
Turkse Tortel	1	1	Boomklever	2	3
Koekoek	0	1	Boomkruiper	2	3
Bosuil	1	1	Wielewaal	1	0
Grote Bonte Specht	1	2	Vlaamse Gaai	1	3
Winterkoning	8	7	Ekster	0	1
Heggenus	1	2	Kauw	1	1
Roodborst	14	15	Zwarte Kraai	0	1
Merel	11	14	Vink	1	3
Zanglijster	1	3			
Tuinfluitier	2	0	totaal		
Zwartkop	5	6	soorten	22	27
Tjiftjaf	2	6	territoria	75	107

Het zuidelijk deel van het huidige onderzoeksgebied werd reeds in 1987 door leden van het IVN geïnventariseerd (Peeters, 1987). Tabel 3 geeft de resultaten van de drie inventarisaties in *Caprera*. De toename in broedvogelbevolking ten opzichte van 1991, komt ook in deelgebied *Caprera* tot uiting. Opvallender is de globale overeenkomst met de resultaten van 1987. Het totale aantal soorten en territoria is nagenoeg identiek. In 1991 bleken de hollenbroeders als groep significant minder talrijk, waarschijnlijk als gevolg van een indertijd uitgevoerde, drastische dunning (de Nobel, 1992). Alhoewel een periode van vijf jaar wat kort is, lijkt er sprake van herstel, al dan niet geholpen door het aanbod van vijf nieuwe nestkasten. In ieder geval wijkt de hollenbroederstand van 1996 niet meer significant af van die van 1987.

Tabel 3. Aantal territoria in deelgebied Caprera (5 ha) in 1987, 1991 en 1996. Holenbroeders zijn onderstreept.

Soort	'87	'91	'96	Soort	'87	'91	'96
Sperwer	0	1	0	Goudhaantje	0	0	1
Houtsnip	0	0	1	Staartmees	0	0	1
<u>Holenduif</u>	1	0	1	<u>Glanskop</u>	1	2	1
Houtduif	3	5	4	<u>Pimpelmees</u>	5	3	5
<u>Bosuil</u>	1	1	1	<u>Koolmees</u>	7	3	5
<u>Gr.Bonte Specht</u>	1	0	1	<u>Boomklever</u>	1	1	2
Winterkoning	7	5	4	<u>Boomkruiper</u>	2	1	1
Heggemus	1	1	1	Wielewaal	0	1	0
Roodborst	5	11	8	Vlaamse Gaai	1	0	2
Nachtegaal	1	0	0	<u>Kauw</u>	1	0	0
Merel	10	8	9	<u>Spreeuw</u>	2	0	0
Zanglijster	1	1	3	Vink	2	1	2
Tuinfluitier	0	2	0				
Zwartkop	3	3	4	totaal			
Tijftjaf	3	2	4	soorten	22	18	21
Fitis	1	0	0	territoria	60	52	61

Tot slot een woord van dank aan de families de Jong (eigenaar) en van der Horst (beheerder).

Literatuur

- Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek-Ubbergen.
- Nobel, W.T. de, 1992. Broedvogelinventarisatie Caprera/Schapenduinen, 1991. Fitis 28(1): 17-20.
- Peeters, P., 1987. Broedvogelinventarisatie (1987) Klein-Caprera. IVN, Haarlem.
- Teixeira, R.M. (red), 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten/SOVON, 's Graveland.

Pim de Nobel, Javastraat 687, 1095 DN Amsterdam
 Hans Groot, Zijlweg 168 kamer 10, 2015 BJ Haarlem